

Μελίνα, μια αστή αντάρτισσα

Μεγάλη παράσταση στο Ρεξ, στο πλαίσιο των εκδηλώσεων για τα 100 χρόνια από τη γέννησή της

Της ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΚΚΑ

Στον τρίτο ήχο του κουδουνιού, μια λευκοντυμένη γυναίκα κατευθύνεται με σιγουριά στην πρώτη σειρά του θεάτρου και κάθεται στην άδεια θέση. Τα φώτα σβήνουν. Λένα Παπαλιγούρα, Γουίλκι Σκαφιδά, Ιωάννα Κολιοπούλου, Μαρία Κίτσου, Λένα Δροσάκη, Μαρίνα Ασλάνογλου, Ιωάννα Παππί,

Αλεξάνδρα Αϊδίνη, Ανθή Ευστρατιάδου, Στεφανία Γουλιώτη, Ελενα Μαυρίδου, Είτη Σαουλίδου και Λουκία Μιχαλοπούλου, 13 από τις σημαντικότερες ηθοποιούς της νεότερης γενιάς, τιμημένες όλες με το βραβείο «Μελίνα Μερκούρη», ξεκινούν ισάριθμες αφηγήσεις. Καθεμία παίρνει μια από τις χαρακτηριστικές πόζες της Μελίνας και αρχίζει το «Μελίνα Στοπ Καρέ

- Αναζητώντας τη σύγχρονη ελληνικότητα», που έγραψε και σκηνοθέτησε ο Μάνος Καρατζογιάννης στο πλαίσιο των εκδηλώσεων για τα 100 χρόνια από τη γέννηση της Μελίνας Μερκούρη. Η παράσταση επρόκειτο να ανέβει τον περασμένο Απρίλιο στο Ρεξ - Εθνικό Θέατρο, όμως το lockdown τη μετέθεσε για τις 20 Οκτωβρίου. Στο Ρεξ και πάλι, αλλά μαγνητο-

σκοπημένη για λόγους ασφαλείας. Επιπτα θα ακολουθήσει η απονομή του βραβείου «Μελίνα Μερκούρη». «Όταν συζητήσαμε με τη Μαριουέλλα Παυλίδου από το Ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη και τον Δημήτρη Λιγνάδη από το Εθνικό Θέατρο για το αφιέρωμα με αφορμή τα 100 χρόνια από τη γέννηση της Μ. Μερκούρη που διοργανώνει το ΥΠΠΟΑ με τη συνεργασία του ιδρύματος

και της πρώτης κρατικής σκηνής, σκέφθηκα ότι οι 13 βραβευθείσες θα μπορούσαν να ερμηνεύσουν καθεμία από τις πλευρές αυτής της χαρακτηριστικής Ελληνίδας», λέει στην «Κ» ο Μάνος Καρατζογιάννης. «Η Μελίνα είχε μια σπάνια ειλικρίνεια για δημόσιο πρόσωπο στην Ελλάδα. Συμβάδιζε ο ιδιωτικός της εαυτός με τον δημόσιο. Το κείμενο αναφέρεται στη χαμένη ελληνικότητά

μας. Θυμάμαι την απάντησή της στην ερώτηση "Τι είναι η Ελλάδα": "Μαγεία και καταστροφή", απάντησε. Αυτά αναζητάει το κείμενο». Στις 16/10, ημέρα των γενεθλίων της, θα γίνει μια εκδήλωση με τίτλο «Σαν σήμερα» στο Δημοτικό Θέατρο του Πειραιά, ενώ για το 2021 μεταφέρθηκε η μεγάλη έκθεση στην Τεχνόπολη και άλλες δράσεις.

Οι σπουδαιότεροι ρόλοι, ο Ζυλ Ντασσέν και ο αντιδικτατορικός αγώνας

Τη Μελίνα Μερκούρη τη λάτρευαν ή την αντιπαθούσαν. Εντονη προσωπικότητα, γεμάτη πάθος για ό,τι έκανε, μία γυναίκα με αυθεντική λάμψη και κυρίως μια ευθύτητα σπάνια που δεν άντεχαν όλοι. Γεννήθηκε στο σπίτι φημισμένων πολιτικής οικογένειας.

«Ο πρώτος άντρας που αγάπησα ονομαζόταν Σπύρος. Ήταν υπερβολικά όμορφος, υπερβολικά γοητευτικός. (...) Λάτρευα το αγκάλασμά του, ένα αγκάλασμα που ήταν αρωματισμένο με ροδόκερο και βασιλικό. Ήταν δαντός. Ήταν ψηλός».

Ήταν ο παππούς της, δήμαρχος Αθηναίων επί 30 χρόνια. Της έμαθε να αγαπά την Ελλάδα και την ελευθερία. Ο πατέρας της Σταμάτης, ήταν επίσης φταγμένος για την πολιτική, ενώ η μητέρα της Ειρήνη και η γιαγιά της Αμαλία προορισμένες για το σπίτι.

Αποχωρώντας για τελευταία φορά από το ΥΠΠΟ, πήρε στα χέρια της τη μικροσκοπική λατέρνα που της είχε δωρίσει ο Γιάννης Τσαρούχης, έβαλε να παίζει το «Ποτέ την Κυριακή» και έφυγε σιωπηλά.

ευτυχία στην Ελλάδα σήμερα. Είναι μια αλυσοδεμένη χώρα», δήλωσε εκείνη λίγες ημέρες μετά.

Της καταγγέλλει της για τη κοινωνία διαδέχθηκαν απειλές. Το FBI την προειδοποίησε ότι ετοιμάζεται απόπειρα δολοφονίας. Στις 12 Ιουλίου την πληροφόρησε ξένος δημοσιογράφος ότι ο τότε υπουργός των Εσωτερικών Παττακός, την «κίριξε εχθρό του λαού». Οτι η περιουσία της θα διαμευθεί και θα της αφαιρεθεί η ελληνική ιθαγένεια. «Εγώ γεννήθηκα Ελληνίδα, αυτός γεννήθηκε φασίστας κι εγώ θα πεθάνω Ελληνίδα», απάντησε.

Πολλοί καλλιτέχνες και διανοούμενοι συμπαράστηκαν στον αντιδικτατορικό αγώνα που έκανε. Ο Μίλερ απαγόρευσε το ανέβασμα οποιουδήποτε έργου του στην Ελλάδα, ο Αλμπι ζήτησε να μη συμμετάσχει κανείς καλλιτέχνης στο Φεστιβάλ Αθηνών, η Φαλάτσι, ο Ζαν-Πολ Σαρτρ, ο Αντρέ Μαλρό την υποστήριξαν. Στο Παρίσι για το ζευγάρι το 1969, δίνει χρήματα, στέγη, βοήθεια αλλά και νομική υποστήριξη σε όποιον Έλληνα ερχόταν φυγάς από την πατρίδα. Οι Κώστας Γαβράς, Νίκος Πουλαντζάς, Γιάννης Ξενάκης, Νίκος Κούνδουρος, Γιώργος Σεβαστικογλου, Βασίλης Βασιλικός, Άλκη Ζέη γέμιζαν το σπίτι τους κάθε βράδυ. Μαζί και η Σιμόν Σανιέρ με τον Ιβ Μοντάν. Ενώ οι Άρθουρ Μίλερ, Λόρενς Ολί-

1. ΜΕΛΙΝΑ ΜΙΑ ΑΣΤΗ ΑΝΤΑΡΤΙΣΣΑ

Μέσο: . . . . . ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡ_ΤΕΧΝΕΣ

Ημ. Έκδοσης: . . .20/09/2020 Ημ. Αποδελτίωσης: . . .20/09/2020

Σελίδα: 5

Η Μελίνα ήταν μια αστή αντάρτισσα. Με το σχολείο έπληττε. Το θέατρο ήταν ένας δυνατός έρωτας. Και ο Γιώργος Παπιάς το ερμητικό καρδιοκτύπι, μόλις στα 14 της. Δεκαπέντε φορές είδε την παράσταση. Μέχρι που ζήτησε στους δρόμους για να εξασφαλίσει τα χρήματα για το εισιτήριο, δήθεν ότι έχασε το πορτοφόλι της.

Στον καθρέφτη έκανε ώρες πρόβα πώς να δακρύζει με γοητεία. Ηθελε να πείσει τη μητέρα της για να βγει στο θέατρο. Εκείνη, ανένδοτη. Ο Τάκης Χορν τη συμβούλεψε να δώσει κρυφά το 1938 εξετάσεις στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου. Πέτυχε. Οι γονείς χωρισμένοι πια –ο πατέρας της εξόριστος της κυβέρνησης Μεταξά– δεν ενέκριναν τα όνειρά της. Την πίστεψε ο Δημήτρης Ροντάρης αλλά ένα χρόνο μετά, ο πάμπλουτος θαυμαστής της Παναγής Χαροκόπος της υποσχέθηκε μια ζωή ελευθερία για να τον παντρευτεί. Παντρεύτηκαν κρυφά. Ενιωθε ελεύθερη, αλλά ήταν Κατοχή πια.

Ο Κάρλος Κουν της πρότεινε να πρωταγωνιστήσει στο «Λεωφορείο ενόπλιος», αλλά πώς να το ξεστομίσει στον Ροντάρη, ο οποίος θεωρούσε το Θέατρο Τέχνης «φιδοφωλιά»; Απέληξε να πέσει στις ρόδες ενός τραμ, για να τον πείσει. Εκείνος, όχι μόνο της έδωσε την άδεια του αλλά πήγε να τη δει στη «φιδοφωλιά» του ανταγωνιστή του. Ο Κουν ήταν αυστηρός. Στις πρόβες του έργου του Φίλιπ Γόρνταν «Αννα Λουκκόστα», ξεπούσαν με τον Λυκούργο Καλλέργη στα γέλια. «Δεν θα γελάτε καθόλου στο διάστημα της παράστασης», τους είπε. Ένας θεατής καταλάβαινε και απολάμβανε την πίεση των πρωταγωνιστών. Ήταν ο Πύρρος Σπυρογιάννης στον οποίο έδωσε την καρδιά της.

Στο Θ.Τ. γνώρισε και τον Μάνο Χατζιδάκι, κι έγινε «σλάβο της γοητείας του» αλλά κι εκείνος της δι-

«θυμάμαι την απάντησή της στην ερώτηση “Τι είναι η Ελλάδα”: “Μαγεία και καταστροφή”. Αυτά αναζητεί το κείμενο», λέει ο Μάνος Χατζιδάκις (κάτω αριστερά), ο **Ζυλ Ντασοσέν** (δεξιά, μαζί με τον Μπενάρντο Μπερτολούτσι) και ο Κάρλος Κουν (κάτω δεξιά, με τη Δέσπω Διαμαντίδου).

κής της. Επειτα ήρθε η «Στέλλα», άλλωστε ο Ιάκωβος Καμπανέλλης της το είχε πει «είσαι η πιο χειραφετημένη γυναίκα στην Ελλάδα». Ο Μιχάλης Κακογιάννης μετέφερε την ιστορία στον κινηματογράφο. Ήταν 1955 πια, και ο σκηνοθέτης πίστευε ότι η Μελίνα θα πάρει το βραβείο πρώτου γυναικείου ρόλου στις Κάννες. Η γιορτή ήταν εξαιρετικά ελληνική, όμως το βραβείο η Μελίνα δεν το πήρε. «Έχει τόσο μεγάλη σημασία», τη ρώτησε ο γαλανομάτης νέος Αμερικανός σκηνοθέτης, πλησιάζοντάς την. «Αξίζεις περισσότερα από αυτό». Τη φιλι-

σε στο μάγουλο κι έφυγε. Ήταν ο **Ζυλ Ντασοσέν**.

Στην Αθήνα πια, η Μελίνα έλαβε δύο γράμματά του από το Παρίσι για να παίξει τη Μαρία Μαγδαληνή στο «Ο Χριστός ξανασταυρώνεται» του Νίκου Καζαντζάκη. Όταν τον συνάντησε στη γαλλική πρωτεύουσα, ένιωσε αμέσως ότι είναι ο άντρας της ζωής της.

Στην Ελλάδα όταν ήρθε, του άρεσαν όλα. Η χώρα, οι άνθρωποι, η μουσική, το μπουζούκι. Τον Ν. Καζαντζάκη τον συνάντησαν μαζί στην Αντίμη. Ήταν άρρωστος αλλά έλεγε ότι «δεν είχε χρόνο να πεθάνει». Τα

γυρίσματα ξεκίνησαν στην Κρήτη αλλά οι Κρητικοί, όσο κι αν απολάμβαναν να ακούνε τη Μελίνα να μιλάει για το σενάριο, δεν πείστηκαν να παίξουν τους Τούρκους στις σκηνές του πλθθους. Το δέχτηκαν κάποιοι από τους Αμερικανούς πεζοναύτες από τη γεγονική στρατιωτική βάση. Η ταινία με τίτλο «Αυτός πρέπει να πεθάνει» κέρδισε διεθνή βραβεία και επαίνους από τον Κοκτώ.

«Αλυσοδεμένη χώρα»

Ακολούθησε το «Ποτέ την Κυριακή». Τα γυρίσματα έγιναν στο Πέραμα και η Δίλσα, η ανυπότακτη

πόρνη του λιμανιού που έπαιζε η Μελίνα, έγινε η αγαπημένη όλων των «κοριτσιών». Ήταν στο μάτιό όταν ο **Ντασοσέν** της ανήγγειλε ότι κέρδισε το βραβείο της καλύτερης ηθοποιού στις Κάννες.

Επείτα από επτά χρόνια σχέσης και μία ακόμα ταινία, το «Τοπ Καπί», παντρεύτηκαν στη Λωζάννη και έπειτα ανέβασαν το «Ίλντα Ντάρλινγκ» στο Μπρόντγουεϊ. Ωστόσο ένα βράδυ, αναστατωμένος ο Μάνος Χατζιδάκις της τηλεφώνησε ότι έγινε πραξικόπημα στην Αθήνα. «Συχαίνομαι να παίζω την Δίλσα γιατί είναι ένα ψέμα. Δεν υπάρχει

βιε, Δίλσα Χέλιαν, Μαξιμίλιαν Σελ, εμφανίστηκαν μαζί και με τον Μίκη Θεοδωράκη στη «Δοκιμή» που γύρισε ο **Ντασοσέν** μετά την εξέγερση του Πολυτεχνείου.

Η πολιτική

Στη δημοκρατική Ελλάδα πια, η Μελίνα ονειρευόταν τη «Μήδεια». «Ρόλος με ιδεολογία», έλεγε. Την έπαιξε όταν ο Μίνως Βολανάκης την κάλεσε στο ΚΘΒΕ με τον Δημ. Παπαμιχαήλ. Ακολούθησε ο ρόλος της Κυριακηνίστρας στην «Ορέστεια» που ανέβασε ο Κουν το 1981. Ήταν η πρώτη της φορά στην Επίδαυρο και η τελευταία στο θέατρο. Γιατί υπήρχε και η πολιτική, από το 1977 την κατέβασε στην Β' Πειραιώς ο Ανδρέας Παπανδρέου. Στις γειτονίες της Κοκκινιάς αρνούσαν να υποδυθεί μια άλλη. Πήγαινε καλοντυμένη στις λαϊκές, έπαιζε τάβλι στα καφενεύα. Στη Βουλή είχε τρακ. Όταν της φώναζε ένας βουλευτής της αντιπολίτευσης ότι δεν αρκεί να τους δείχνει τις γάμπες της, δάκρυσε.

«Ελάτε να ονειρευτούμε», είπε όταν έγινε υπουργός Πολιτισμού. Αντέξε και στους 16 ανασχηματισμούς του ΠΑΣΟΚ. Είπε στο Βρετανικό Μουσείο «Give them back» για τα **Μάρμαρα του Παρθενώνα**, καθιέρωσε τις Πολιτιστικές Πρωτεύουσες, τον θεσμό των ΔΗΠΕΘΕ, το πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ - εισαγωγή του Πολιτισμού και της Θεατρικής Αγωγής στα σχολεία, έδωσε έμφαση στην πολιτιστική κληρονομιά και την αναστήλωση των μνημείων. Είχε σχέδια ως το τέλος.

Φεβρουάριος του 1994. Αποκαρέτρεψε τα κορίτσια του γραφείου της, ήταν η τελευταία της ημέρα στο υπουργείο Πολιτισμού πριν ταξιδέψει για νοσηλεία στο Memorial. Πριν φύγει, πήρε στα χέρια της τη μικροσκοπική λατέρνα που της είχε δωρίσει ο Γιάννης Τσαρούχης, έβαλε να παίξει το «Ποτέ την Κυριακή» και έφυγε σιωπηλά.